УДК 378.018.8:373.3.011.3-051]:51]:37.015.311](045)

https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-5(33)-1126-1139

Коберник Галина Іванівна кандидат педагогічних наук, професор, професор кафедри теорії початкового навчання, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, вул. Садова, 2, м. Умань, 20300, тел.: (067) 998-45-64, https://orcid.org/0000-0001-9340-8707

СТВОРЕННЯ СИТУАЦІЇ УСПІХУ ЯК ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНА ТЕХНОЛОГІЯ МАТЕМАТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Анотація. На основі вивчення вітчизняної і зарубіжної літератури розглядається сутність створення ситуації успіху як особистісно орієнтованої педагогічної технології та можливості її застосування у математичній підготовці майбутніх учителів початкової школи. Стверджується, що особистісно орієнтоване навчання – це процес, у якому студент знаходиться в центрі навчання та у якому його навчально-пізнавальна діяльність є визначальною у взаємодії викладач-студент, а практична його реалізація можлива за умов створення такого р::6озвивального середовища, у якому той, хто навчається, набуває статусу найвищої цінності освітнього процесу. Особистісно орієнтоване навчання в системі професійної підготовки майбутніх фахівців реалізовується на основі впровадження особистісно орієнтованих педагогічних технологій, серед яких чільне місце займає створення ситуації успіху, який з одного боку, є результатом діяльності індивіда, а з іншого боку, сам є значущим регулятором діяльності. Обгрунтовуються теоретичні і методичні засади застосування технології створення ситуації успіху у процесі математичної підготовки майбутніх учителів початкової школи. Аналіз підходів до розв'язання проблеми успіху в основних теоріях навчання дав можливість констатувати, що більшість спеціалістів при розробці її теоретичних основ спирається на позицію діяльнісного підходу, за яким важливо враховувати власне діяльність особистості, співвіднесену з мотивом діяльності. Розкрито методику застосування таких прийомів створення ситуацій успіху на заняттях з математики: «вербальна підтримка», «авансування», «прихована педагогічна інструментовка», «позитивна оцінка парціального результату», «здійснена радість», «сімейна радість», «радість пізнання», «пізнання себе», «еврика», «самостійний пошук» та ін.

Ключові слова: особистісно-орієнтована технологія, педагогічна технологія, навчання, успіх, ситуація успіху, індивідуальні особливості, математика, викладач, майбутній вчитель.

Kobernyk Halyna Ivanivna candidate of pedagogical sciences, professor, head of the chair of elementary education theory, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University, https://orcid.org/0000-0001-9340-8707

CREATING A SITUATION OF SUCCESS AS A PERSONALITY-ORIENTED TECHNOLOGY OF MATHEMATICAL TRAINING OF FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS

Abstract. Based on the study of domestic and foreign literature, the essence of creating a situation of success as a personality-oriented pedagogical technology and the possibility of its application in the mathematical training of future primary school teachers is considered. It is argued that personally oriented learning is a process in which the student is at the center of learning and in which his or her educational and cognitive activity is decisive in the teacher-student interaction, and its practical implementation is possible if a developmental environment is created in which the student acquires the status of the highest value of the educational process. Personality-oriented learning in the system of professional training of future specialists is realized on the basis of the introduction of personality-oriented pedagogical technologies, among which the main place is occupied by the creation of a situation of success, which, on the one hand, is the result of the individual's activity, and on the other hand, is a significant regulator of activity. The article substantiates the theoretical and methodological foundations of the application of the technology of creating a situation of success in the process of mathematical training of future primary school teachers. The analysis of approaches to solving the problem of success in the main theories of learning has made it possible to state that most specialists in the development of its theoretical foundations rely on the position of the activity approach, according to which it is important to take into account the actual activity of the individual, correlated with the motive of the activity. The methodology of applying the following techniques for creating situations of success in mathematics classes is revealed: "verbal support", "advancement", "hidden pedagogical tools", "positive assessment of the partial result", "realized joy", "family joy", "joy of knowledge", "self-knowledge", "eureka", "independent search", etc.

Keywords: personality-oriented technology, pedagogical technology, learning, success, success situation, individual characteristics, mathematics, teacher, future teacher.

Постановка проблеми. Реформування вищої педагогічної освіти актуалізувало проблему впровадження інноваційних освітніх технологій. Сьогодні технологізація – об’єктивний процес еволюції освіти, який зможе вирішити її якісно нові завдання. Підвищення якості підготовки майбутніх фахівців шляхом збільшення інноваційної та технологічної складових освітнього процесу закріплено у нормативно-правових документах країн Європи, в тому числі й України.

Застосування особистісно орієнтованих освітніх технологій у професійній підготовці майбутніх учителів – одна з умов гуманізації освітнього процесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. До проблеми особистісно орієнтованої професійної підготовки майбутніх педагогів зверталися такі вітчизняні науковці як І. Бех, В. Бондар, М. Гагарін, О. Комар, О. Коберник, В. Кремень, В. Луговий, Н. Ничкало, О. Топузов та ін.

Технологічний підхід у професійній підготовці майбутніх учителів початкової школи розглядали Т. Бикова, Н. Бібік, І. Біленко, К. Біницька, О. Будник, Т. Коваль, А. Кравцова, О. Матвієнко, А. Олійник, Л. Романишина, С. Сапожников, Л. Сирота, Л. Ткачук, О. Шквир, О. Юрченко та ін.

У той же час методика застосування особистісно орієнтованих технологій навчання, серед яких варто виокремити створення ситуації успіху в процесі математичної підготовки майбутніх учителів початкової школи, не розкрита в повному обсязі.

Тому **мета статті** – обґрунтування методики використання технології створення ситуації успіху у математичній підготовці майбутніх учителів початкової школи.

Виклад основного матеріалу. Особистісно орієнтована освіта грунтується на загальнолюдських та особистісних цінностях, з урахуванням потреб самої людини, її мотивів, здібностей, особистих якостей, життєвих цінностей тощо. Метою особистісно орієнтованого навчання є гармонійне формування і всебічний розвиток особистості, повне розкриття її творчих сил, вироблення власного «Я», індивідуальності. Індивід має стати суб'єктом життєдіяльності, професійної діяльності, а не тільки опановувати загально науковими і професійними знаннями, уміннями, навичками.

В основу особистісно орієнтованого навчання покладено принципи гуманістичного спрямування у філософії, психології та педагогіці, розроблені Карлом Роджерсом:

– індивід перебуває в центрі світу, який постійно змінюється: для кожного значущим є власний світ сприйняття навколишньої дійсності, цей внутрішній світ не може бути до кінця пізнаним будь-ким зовні;

– людина сприймає навколишню дійсність крізь призму власного ставлення та розуміння;

– індивід прагне до самопізнання та самореалізації, йому властива внутрішня здатність самовдосконалюватись;

– взаєморозуміння, необхідне для розвитку індивіда, може досягатись тільки в результаті спілкування [1].

Розглянемо основні характеристики особистісно орієнтованого навчання в закладі вищої освіти:

1) особистісно орієнтоване навчання повинно забезпечувати розвиток і саморозвиток особистості як суб'єкта пізнавальної та предметної діяльності;

2) має забезпечувати кожному студенту відповідно до його здібностей, схильностей, інтересів, ціннісних орієнтацій та суб'єктивного досвіду можливість реалізувати себе в різних видах діяльності;

3) зміст освіти, засоби й методи повинні організовуватися так, щоб здобувач вищої освіти міг вибирати предметний матеріал, його вид та форму;

4) освіченість як сукупність знань, умінь, індивідуальних здібностей є найважливішим засобом становлення духовних та інтелектуальних цінностей студента і має бути основною метою сучасної вищої освіти;

5) освіта формує індивідуальне сприйняття світу, можливості його творчого вдосконалення, активне використання суб'єктного досвіду в інтерпретації та оцінюванні явищ, подій навколишньої дійсності на основі особистісно значущих цінностей і внутрішніх настанов;

6) найважливішими чинниками особистісно орієнтованого навчального процесу є ті, що розвивають індивідуальність, створюють умови для саморозвитку та самовираження [2, с .34].

І. Зязюн розглядає особистісно орієнтоване навчання як процес, у якому студент знаходиться в центрі навчання та у якому навчально-пізнавальна діяльність, а не викладання, є провідною у тандемі викладач-студент і у якій традиційна парадигма освіти викладач-підручник-студент змінюються на нову: студент-підручник-викладач. Тільки такий погляд на особистісно орієнтоване навчання може бути актуальним у вищій освіті [3].

Особистісно орієнтоване навчання враховує суб'єктивний досвід, який є основою організації індивідуального і диференційованого навчання, тобто створює умови для реального врахування індивідуального темпу засвоєння матеріалу.

Практична реалізація особистісно орієнтованого навчання можлива за умов створення такого розвивального середовища, у якому той, хто навчається, набуває статусу найвищої цінності освітнього процесу і яке б сприяло розвитку інтелектуального, творчого і духовного потенціалу, його індивідуальності, емоційно-вольових якостей, творчих можливостей, мислення і загальної культури, формуванню здатності до самостійної, активної професійної діяльності, професійного самовизначення, навичок взаємодії із сучасним динамічним ринком праці [2].

Особистісно орієнтоване навчання в системі професійної підготовки майбутніх фахівців реалізовується на основі впровадження особистісно орієнтованих педагогічних технологій. Розкриємо сутність поняття педагогічна технологія.

Слово *«технологія»* виникло в зв'язку з технічним прогресом і в перекладі з грецької techne означає мистецтво або ремесло, а logos – вчення, поняття, що є сукупністю знань про способи і засоби обробки матеріалів.

Досить зваженим є визначенням поняття технологія навчання, що дано у педагогічному словнику С. Гончаренком: – це системний метод створення, застосування й визначення всього процесу навчання й засвоєння знань із урахуванням технічних і людських ресурсів та їх взаємодії, який ставить своїм завданням оптимізацію освіти. З іншого боку, автор вказує, що технологію

навчання також часто трактують як галузь застосування системи наукових принципів до програмування процесу навчання й використання їх у навчальній практиці з орієнтацією на детальні цілі навчання, які допускають їх оцінювання. Це галузь орієнтована у більшій мірі на учня (студента), а не на предмет вивчення, на перевірку виробленої практики (методів і техніки навчання) в ході емпіричного аналізу й широкого використання аудіовізуальних засобів у навчанні, визначає практику в тісному зв'язку з теорією навчання [4, с. 68].

Аналіз сучасної педагогічної літератури дає змогу систематизувати велику кількість формулювань термінів «педагогічна технологія». Найчастіше зустрічаються такі визначення:

– системний метод (Г. Бордовський, С. Гончаренко, І. Прокопенко, В. Євдокимов);

– дидактична система (О. Савченко);

– діяльність (Н. Абашкіна, Е. Бережна, В. Дорошенко, В. Сластьонін, В. Сєриков);

– сукупність послідовних дій (І. Лернер);

– порядок, логічність, послідовність (М. Кларін):

– конструювання, проєктування навчально-виховного процесу (І. Богданова, В. Воронов, О. Гохберг, В. Паламарчук, С. Рудаківська);

– структуроване проєктування (В. Беспалько, Н. Бондаренко, І. Підласий);

– діяльний сценарій організації навчання (І. Смолюк, О. Коберник) тощо [2].

Для реалізації моделі особистісно орієнтованої педагогічної освіти необхідно:

– організувати освітній процес як поєднання навчання, виховання та розвитку особистості;

– розкрити творчий потенціал, становлення здібностей у гармонійному поєднанні з навчанням та вихованням;

– визначити характер взаємовідношень учасників освітнього процесу, де взаємини будуються на принципах довіри, поваги один до одного, співробітництва та партнерства;

– створити умови для досягнення кожним студентом реально можливого для нього в даний період рівня навчальної успішності;

– створити умови для самопізнання, самонавчання та самооцінки своїх цілей та можливостей [3].

До технологій особистісно орієнтованого навчання вітчизняні науковці відносять: метод проєктів, створення ситуації успіху та сугестивну технологію.

Розгляне повніше сутність педагогічної технології створення ситуації успіху у студентів.

Аналіз тлумачень поняття «успіх» дає можливість прослідкувати його зв’язок з інтерпретацією поняття «діяльність». Зокрема, у психологічній

енциклопедії знаходимо таке визначення: «Успіх – позитивний результат праці, діяльності, здобуток, доробок. Категорія «успіх» відбиває факт найвищого досягнення поставленої мети. Успіх не приходить сам, за нього слід боротися, його слід домагатися, затрачувати для цього певні зусилля – фізичні, нервові, морально-психологічні. У праці досягають успіху завдяки твердій волі, неухильному прагненню до мети. Досягнутий успіх є великим збудником нової енергії. Важливо, щоб людина вміла реалістично, тверезо оцінювати свої успіхи» [5, с.198–199].

Словник української мови подає таке тлумачення цього поняття:

«1. Позитивний наслідок роботи, справи та ін.; значні досягнення, удача. Досягнення в навчанні, у вивченні чого-небудь.

2. Громадське визнання, схвалення чого-небудь, чиїхось досягнень» [6, с. 493–494].

На жаль, ні філософські енциклопедичні видання, ні педагогічні терміна «успіх» не містять.

На наш погляд, найцікавішою й глибокою є та характеристика сутності змісту категорії успіх, яку дав С. Занюк. Він розглядає «успіх як широке соціальне визнання результатів діяльності особистості, її справ і вчинків» [7, с. 12] і «успіх – подолання, розв'язання людиною чи колективом проблем і протиріч свого життя» [7, с. 13], підкреслюючи, що «успіх як соціальне визнання і схвалення є лише механізмом підкріплення і закріплення зусиль самої особистості у процесі її самореалізації, розкриття її творчого потенціалу. В успіху-самоподоланні ще більше, ніж в успіху-визнанні, істотна роль самої особистості, її самооцінки, самовизначення, прагнення до самоствердження» [7].

Аналіз підходів до розв'язання проблеми успіху в основних теоріях навчання дав можливість констатувати, що більшість спеціалістів при розробці її теоретичних основ спирається на позицію діяльнісного підходу. Сформовані концептуальні позиції такого підходу показують, що при її оцінці важливо враховувати власне діяльність, співвіднесену з мотивом діяльності.

Успіх, з одного боку, є результатом діяльності індивіда, а з іншого боку, сам є значущим регулятором діяльності. Щоб студент почувався у закладі вищої освіти добре, він повинен бути впевненим у тому, що у провідній своїй діяльності – учінні – він «не гірший за інших». Якщо засвоєння знань студенту не під силу, ніякі «жалувані» оцінки не врятують його від гірких переживань своєї неповноцінності, які тягнуть за собою негативне ставлення до навчання і майбутньої професійної діяльності.

А отже, «вихідним для викладача має бути прагнення добитися, щоб усі студенти неодноразово пережили почуття справжнього успіху, стверджує відома українська вчена О. Савченко, наголошуючи, що «як сонце потрібне всьому живому, так і розвитку мотивації учіння потрібні стимулююче середовище і цілеспрямований вплив через систему педагогічних прийомів» [8, с. 152].

Існує достатня кількість прийомів, користуючись якими викладач математики не тільки зберігає природне бажання студентів вчитися, а й виводить їх із сфери емоційних вражень до того стану, коли особистість не просто хоче вчитися, а не може не вчитися.

Експериментально підтверджені такі прийоми створення ситуацій успіху на будь якому занятті, в тому числі і під час вивчення математики: «вербальна підтримка», «авансування», «прихована педагогічна інструментовка», «позитивна оцінка парціального результату», «здійснена радість», «сімейна радість», «радість пізнання», «пізнання себе», «еврика», «самостійний пошук» та ін. Л. Ткачук, охарактеризувавши прийоми створення ситуацій успіху («даю шанс», «сповідь», «прямуй за нами», «емоційний сплеск», «обмін ролями», «зараження», «еврика», «навмисна помилка», «лінія горизонту»), стверджує, що важко говорити про якісь особливі прийоми створення ситуацій успіху, але існує дещо загальне, існують певні закономірності, які можна розробити у своєрідний алгоритм педагогічних дій [9].

Розглянемо, зокрема, прийом «Сходи» або «Стань у ряд», який може бути використаний на заняттях з математики під час професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи у ЗВО. Мова йде про ситуації, коли викладач веде студентів поступово нагору, піднімаючись з ними по східцях знань, психологічного самовизначення, віри в себе, в оточуючих. Для використання такого прийому пропонується такий алгоритм:

1 крок. «Психологічна атака». Суть полягає в тому, щоб подолати стан психологічного напруження. Створити умови для входження в емоційний контакт.

2 крок. «Емоційне блокування». Завдання викладача полягає в тому, щоб локалізувати, заблокувати стан образи, розчарування, втрати віри у свої сили, які він отримав з якихось причин в процесі вивчення шкільного курсу математики.

Найголовніше – допомогти студенту переосмислити свій неуспіх, знайти його причину саме з позиції: «неуспіх – випадковість, успіх – закономірність». Переорієнтувати студента з песимістичної оцінки навчання з математики на оптимістичну, щоб студент зміг зруйнувати стереотип, що математика для нього є нездоланною.

3 крок. «Вибір головного напряму». Смисл педагогічної дії полягає в тому, щоб не тільки встановити вогнище психологічної напруги особистості, але й визначити шляхи його нейтралізації.

4 крок. «Вибір рівних можливостей». Суть полягає в тому, щоб створити умови, за яких студент, для якого створюється відповідна ситуація успіху, має приблизно однакові можливості проявити себе у порівнянні з одногрупниками.

5 крок. «Несподіване порівняння».

6 крок. «Стабілізація». Суть полягає в тому, що приємна для окремого студента загальна реакція подиву з розв'язання окремого завдання не має виявитись поодинокою, необхідно щоб приємна несподіваність стала звичною. Важливо, щоб «несподівана радість» трансформувалась у «здійсненну», наперед розраховану, підготовлену і викликала бажання постійно розв'язувати все складніші завдання, щоб знову і знову переживати приємні моменти відчуття успіху.

Ситуації успіху створюються викладачем для всіх студентів поступово, сприяючи покращанню емоційного клімату в колективі, розвитку почуття захищеності для кожного з них. Педагогічна технологія створення ситуації успіху включає створення різноманітних видів радості, використання прийомів, за допомогою яких розгортають роботу з різними категоріями студентів. Адже, у цій педагогічній технології можна умовно розділили всіх студентів на групи, які і розглянемо нижче.

Категорія студентів **«**Надійні**»** – це здобувачі вищої освіти різного віку, які мають добру математичну підготовку і інтелектуальний розвиток, сумлінно ставляться до своїх обов'язків, активні в процесі виконання математичних завдань. Ці студенти привчені до самостійності, впевнені в собі. Рівень їх домагань з математики адекватний їх можливостям. У групі такі студенти почуваються спокійно, впевнено, захищено. Основа їх надійності – в постійному відчутті радості, яка відбулася. Та хоча радість їх в чомусь буденна, проте постійна та глибока. У роботі зі студентами категорії «Надійні» спеціальної методики не потрібно.

Категорія студентів **«**Впевнені» – інтелектуальний розвиток і рівень навчальних досягнень з математики у таких студентів можуть бути і вищими, ніж у «надійних», але система їх роботи не настільки відлагоджена. Періоди підйому, злету змінюються розслабленням; при сумлінному ставленні до своїх обов'язків у таких студентів бувають періоди спаду. Студенти дуже емоційно реагують і на досягнення, і на невдачі. В групі викликають симпатію серед однокурсників та викладачів. Однак недоліками таких студентів є швидке звикання до успіхів, переростання впевненості в самовпевненість.

Студенти третьої категорії – **«**Невпевнені**»** – цілком успішні з математики студенти, пізнавальні інтереси яких пов'язані, зазвичай, з навчанням. Мають добрі здібності з математики, відповідально ставляться до доручених завдань. Головна їх розпізнавальна риса – невпевненість в своїх силах і можливостях. Причини цього можуть бути різноманітні: занижена самооцінка, нестійкий настрій, прогалини в знаннях зі шкільного курсу математики, складна психологічна атмосфера в сім'ї, епізодичні невдачі тощо. Найхворобливіше такі студенти реагують на несправедливість викладачів, на необ'єктивність оцінювання. Вибір прийомів роботи викладача зі студентом категорії «Невпевнені» залежить і від особистості студента, і від складених взаємин з викладачем, і від конкретної ситуації.

Категорія студентів «Зневірені» – це переважно здобувачі вищої освіти, які мають непогану професійну підготовку, успіхи в навчанні. Однак після відчутої колись радості сподівань, що здійснилися, з різних причин втратили її. Причини відчаю можуть бути різноманітними: багаторазові невдачі, безтактність викладача, позиція сім'ї. Викладачам, які працюють з категорією студентів «Зневірені», слід знати, що чим менше у них надії на успіх, тим швидше вони замикаються в собі і виставляють щодалі глибший захист проти втручання. Такий студент може не знайти порозуміння серед однокурсників через свою виразність, нестандартність, небажання змінювати свій світогляд.

Працюючи з різними категоріями студентів, в процесі навчання математики, викладачу, як один з варіантів забезпечення особистісно орієнтованого підходу можна використати ситуацію успіху «Спільні переживання», за умови якої відбувається реалізація потреби студентів в емоційних зв'язках з іншими людьми. Студент переживає радість від спілкування з одногрупниками, відчуваючи, що вони помітили успіх, його схвалює викладач. Досягнутий студентом успіх переживає весь колектив, що створює запас активності для наступної діяльності.

Для створення ситуації успіху викладачем може бути застосований метод стратегії формування успіху [10]. Для студентів, які відчувають певні труднощі у вивченні математики, підбирають такі індивідуальні завдання (за обсягом, вимогами до якості, часом виконання), які б вони могли виконати і повірити у свої сили (підготовчий етап, або «підбадьорюючий»).

Перед тим, як дати складніше завдання, необхідно попередити, що зараз буде «дуже важке завдання», і студент може його не виконати, але нехай спробує. При цьому, в дійсності, завдання майже не відрізняється від попередніх, легких. Таким чином викликаємо студента на «вимушений успіх». А після цього даємо дійсно складне завдання, попереджуючи, що розв'язання не на оцінку, оскільки це новий тип. Цей останній етап – етап «реального успіху».

Побудований процес організації успіху у вивченні математики обов'язково має передбачати продумане дозування допомоги студенту і заохочення його успіхів, завдяки чому він з перших кроків навчання має хоча б незначні успіхи, які помічає викладач. Переживання успіху закріплює внутрішню позицію студента, стимулює до досягнення подальших успіхів [11].

Технологія створення ситуації успіху» звучить у таких словах викладача:

– Це дуже важливо, і у тебе неодмінно вийде...

– Саме ти і міг би вирішити дану задачу...

– І це зовсім не складно. Навіть якщо не вийде – нічого страшного.

– Я впевнений, що ти пам'ятатимеш про...

– Починай же! Ти це добре зробиш!

На підставі теоретичного аналізу психолого-педагогічної літератури з досліджуваної проблеми і власного викладацького досвіду на посаді викладача

математики та використовуючи теоретичні положення Л. Ткачук ми пропонуємо власну методику формування в студентів відчуття успіху в навчанні математики.

Як стверджує Л. Ткачук, методика застосування технології створення ситуації успіху ґрунтується на загальнопедагогічних і дидактичних принципах, а саме: комплексному характері навчання, принципах врахування індивідуальних особливостей здобувачів освіти, зацікавленості, свідомості і творчої активності, посильної трудності, розвитку пізнавальних сил студентів, позитивного емоційного фону навчання [9].

Системний підхід до діяльності викладача з організації ситуацій успіху, переживанню студентами відчуття успіху в навчанні дозволяє виділити в ній такі етапи:

І. Визначення мети, цілей, завдань, вивчення умов діяльності.

На цьому етапі педагог вирішує такі завдання:

1. Шукає чітку відповідь на питання: Яким є студент? Який рівень його математичної підготовки? Яка система заходів необхідна для досягнення студентом успіху в математиці?

2. Формулює мету і конкретні завдання. При цьому серед завдань, які вирішуватимуться, виділяє головну ланку, через яку реалізуватимуться всі інші, домагається осмислення конкретних завдань, які повинні:

а) враховувати рівень математичної підготовки студента;

б) спиратися на позитивні моменти студента в процесі навчально-пізнавальної діяльності з математики, на його інтереси і захоплення;

в) максимально забезпечити його активність, самостійність, ініціативність;

г) створити умови для гнучкості і широти маневрів для досягнення результату;

д) забезпечити різноманітність, оригінальність, яскравість ситуації.

ІІ. Планування.

Цей етап повинен забезпечити розробку програми математичної діяльності відповідно до визначеної мети:

а) осмислення змісту майбутньої діяльності, виділення її етапів, окремих дій;

б) уточнення зовнішніх і внутрішніх умов досягнення очікуваного результату.

ІІІ. Організація навчальної діяльності студентів.

Педагогічна наука і практика нагромадила цінний досвід, який необхідно врахувати в організації навчальної діяльності, що забезпечує успіх у ній студентської молоді:

1. Першочергове завдання викладача – переконати студентів в їх людській цінності.

2. В основі взаємин викладача і студентів повинна бути єдність поваги і вимогливості.

3. Віра в свої сили і можливості студента, намагання їх розвинути.

4. Педагогічний оптимізм по відношенню до кожного конкретного студента.

5. Сприйняття студента таким, яким він є, відмова від ілюзій, опора на дійсне, а не на бажане.

IV. Етап безпосередньої діяльності студента.

1. Викладач сам вірить у формулу «Студент все може» і вселяє цю впевненість у нього.

2. Викликати в студента ентузіазм з допомогою визнання його достоїнств.

Краще, якщо викладач спроможний щиро оцінити навіть незначні досягнення студентів у математиці. Проте, якщо цього вимагають обставини, не зупинятись і перед лестощами. Адже лестити – означає говорити людині саме те, що вона сама про себе думає. Цей безневинний обман може викликати в студента приплив нових сил.

3. Зробити заняття з математики привабливими. Багато хороших прийомів, як зробити важку і непривабливу математичну підготовку цікавою і бажаною для студентів, необхідною для їх майбутньої професійної роботи у різних невизначених умовах і ситуаціях, особливо під час війни.

4. Дати можливість студентові на початку навчальної діяльності досягти успіху, нехай навіть незначного.

5. Пропонувати студентам математичні завдання і задачі з метою виявлення їх максимальних розумових можливостей.

6. Заохочувати прагнення студентів братися за розв’язання складних математичних задач, допомагати їм навчитися способам їх виконання.

7. Надавати особливого значення зусиллям, прагненням студента виконувати математичні завдання, цікавитися, з якими труднощами він зустрічався і як їх долав.

8. Виявляти своє оптимістичне ставлення до можливостей студента, особливо якщо його супроводжують невдачі.

9. Допомагати здобувачу вищої освіти перевершити самого себе.

10. Дати студенту шанс. Стимул «ти можеш, ти досягнеш» багато-аспектний.

11. Розвивати у студентів почуття впевненості в собі, якомога частіше підкреслюючи все, чому вони навчилася і ще чому можуть навчитися, і не фіксувати уваги на їх невдачах.

12. Авансувати позитивні зрушення.

13. Помічати і радіти, коли студент досягне успіху.

14. Критикувати, співпереживаючи.

15. На основі глибоко особистісного позитивного сприйняття студентів створювати умови їх максимального емоційного захисту.

16. Використовувати несподівані ситуації, оскільки спонтанні, випадкові стимули абсолютно не гірші за ті, що довго розробляються і ретельно плануються

V. Оцінювання результатів математичної підготовки студентів.

1. Оцінювати студентів неупереджено. Це полегшує реакцію психологічної підтримки, на яку має право розраховувати будь-який студент, а тим більше несміливий, замкнутий у собі, з низьким рівнем навчальних досягнень.

2. У своїх оцінних судженнях з приводу роботи студента на занятті з математики більше спиратися на позитивне, досягнуте, на просування вперед; помилки і невдачі розглядати на фоні досягнутого.

3. Похвала має бути конкретною, точно адресованою. Загальні, безликі трафарети не можна порівняти з адресованими саме конкретному студентові теплими словами.

4. Міміка і жести повинні підтверджувати похвалу.

5. Не хвалити погано виконану задачу або завдання. Така похвала принижує і того, хто це робив, і того, хто хвалить.

6. Заохочувати самооцінну і взаємооцінну діяльність кожного студента, давати йому можливість оцінювати свою роботу вголос, висловити свою оцінку роботи товариша.

7. Слід пам’ятати, якщо емоційне значення заохочення за успіх буде сильніше емоційного значення покарання за невдачу, то поступово відбувається формування і посилення прагнення до успіху. Якщо ж покарання за невдачу значущіше емоційно, ніж заохочення за успіх, то поступово формується бажання уникати невдачі.

VI. Стимулювання до нового успіху.

1. Щиро оцінити досягнення студента, визнати його достоїнства.

2. Демонструвати досягнення. Стимулом до ефективного вивчення математики є надання об’єктивної інформації про індивідуальний пізнавальний прогрес («система відкритих перспектив» за В. Шаталовим).

3. Заохочувати бажання досягти визнання. Не треба нехтувати цим стимулом, якщо він укорінився у свідомості студента і здійснює на навчальний процес сприятливий вплив.

4. Заохочувати й активізувати прагнення студента покращувати своє становище, звертаючись до самолюбства, підкреслюючи можливість покращити досягнення. Включити стимул «Я не гірший за інших».

5. Обережно підтримувати суперництво, лідерство, дух командної взаємодії.

6. Говорити іноді «треба». Хоч цей стимул був на протязі довгих років майже єдиним у вищій школі, його можливості далеко не вичерпані. Обов’язково надавати йому особистісну спрямованість. Студент повинен відчувати задоволення від того, що долаючи труднощі, поступає як майбутній фахівець.

7. Схвалювати успіхи. Слова і жести схвалення адресувати не тільки кращим студентам, але й усім, хто проявляє старанність у вивченні математики.

8. Не ставити одного студента в приклад іншому. Створювати хорошу репутацію студентам.

VII. Аналіз досягнутих результатів.

1. Виявити зв'язки між явищами, шукати залежності, знаходити причини і наслідки.

2. Встановити, від чого слід відмовитись і що нове внести у наступний етап діяльності з формування відчуття успіху в здобувачів вищої освіти в процесі засвоєння знань з математики.

3. Долати стереотипні думки, свої педагогічні установки, що є необхідною передумовою творчої роботи зі студентами на заняттях з математики, доступу до їх складного емоційного світу.

4. Шукати нестандартні рішення задач. Діяти не тільки за перевіреними правилами, але й створювати і перевіряти нові.

Висновки. Таким чином, педагогічну технологію створення ситуації успіху можна з повною впевненістю віднести до особистісно орієнтованих технологій, тому що її точкою відліку є професійне удосконалення внутрішнього світу і студента, і викладача. Викладач повинен піклуватися про те, щоб кожне заняття з математики, яке він проводить, містило у собі ситуацію успіху. І це повинно стосуватися діяльності всіх груп студентів, які ми виокремили, в контексті індивідуальної і групової роботи.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у розкритті методики застосування інших особистісно орієнтованих технологій у математичній підготовці майбутніх учителів початкової школи.

Література:

1. Франкл В. Человек в поисках смысла / пер. с англ. Москва: Прогресс, 1990. 368 с.
2. Коберник О. М. Креативні технології навчання. Умань: Візаві, 2018. 216 с.
3. Зязюн І., Сагач Г. Краса педагогічної дії. Київ: Освіта, 2014. 275 с.
4. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 1997. 373 с.
5. Климчук В. О. Феномени розвитку внутрішньої мотивації. *Соціальна психологія.* 2008. №6 (32). С. 70-77.
6. Словник української мови. В 11 т. Київ: Наукова думка, 1979. Т.10. 658с.
7. Занюк С. С. Мотивація діяльності; спонукання, активність, успіх. Вид. відд. Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 1998. 22 с.
8. Савченко О. Я. Дидактика початкової школи: підручник для студентів педагогічних факультетів. Київ: Абрис. 1997. 416 с.
9. Ткачук Л. В. Педагогічне забезпечення успіху в навчанні у творчій спадщині В. О. Сухомлинського. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи* : зб. наук. праць / Уманський держ. пед. ун-т ім. П. Тичини. Умань: Софія, 2014. С. 34–45.
10. Макаревич О. Мотивація як підґрунтя дій особистості. *Соціальна психологія*. 2006. № 2 (16). С. 134–141.
11. Формування мотивів навчання. Дидактика ...www.info-library.com.ua › books-text-4277.

References:

1. Frankl, V. (1990). *Chelovek v poiskah smysla [A person in search of meaning]*. Moskva: Progress [in Russian].

2. Kobernik, O. M. (2018). *Kreativni tehnologiï navchannja [Creative learning technologies]*. Uman': Vizavi [in Ukrainian].

3. Zjazjun, I., Sagach, G. (2014). *Krasa pedagogichnoï diï [The beauty of pedagogical action]*. Kiïv: Osvita [in Ukrainian].

4. Goncharenko, S. U. (1997). *Ukraïns'kij pedagogichnij slovnik [Ukrainian Pedagogical Dictionary*]. Kiïv: Libid' [in Ukrainian].

5. Klimchuk, V. O. (2008). Fenomeni rozvitku vnutrishn'oï motivaciï [Phenomena of the development of internal motivation]. *Social'na psihologija - Social Psychology,* 6 (32), 70-77 [in Ukrainian].

6. *Slovnik ukraïns'koï movi [Dictionary of the Ukrainian language]*. (vol. 1-11). Kiïv: Naukova dumka. [in Ukrainian].

7. 3anjuk, S. S. (1998). *Motivacija dijal'nosti; sponukannja, aktivnist', uspih [Motivation of activity; motivation, activity, success*]. Vid. vidd. Volin. derzh. un-tu im. Lesi Ukraïnki [in Ukrainian].

8. Savchenko, O. Ja. (1997). *Didaktika pochatkovoï shkoli [Primary school didactics]*. Kiïv: Abris [in Ukrainian].

9. Tkachuk, L. V. (2014). Pedagogichne zabezpechennja uspihu v navchanni u tvorchij spadshhini V. O. Suhomlins'kogo [Pedagogical support for success in learning in the creative heritage of V. O. Sukhomlynskyi]. *Psihologo-pedagogichni problemi sil's'koï shkoli - Psychological-pedagogical problems of the rural school*, 34–45 [in Ukrainian].

10. Makarevich, O. (2006). Motivacija jak pidrruntja dij osobistosti [Motivation as the basis of individual actions]. *Social'na psihologija - Social Psychology,* 2 (16), 134–141 [in Ukrainian].

11. Formuvannja motiviv navchannja. Didaktika [Formation of learning motives. Didactics ...]. *info-library.com.ua* Retrieved from ...www.info-library.com.ua › books-text-4277. [in Ukrainian].